

Dosarul nr. 2ra-1078/23

2-22123174-01-2ra-01082023

Instanța de fond: Judecătoria Anenii Noi, sediul central – A. Mocanu

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău – D. Dulghieru, R. Pulbere, V. Sîrbu

DECIZIE

29 mai 2024

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența

Președinte, judecător

Judecători

Stela Procopciuc

Ion Malanciuc

Diana Stănilă

examinând recursul declarat de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii,

în cauza civilă, intentată la cererea depusă de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii, persoană interesată Procuratura Generală cu privire la constatarea faptului represiunii politice,

împotriva deciziei din data de 10 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a admis apelul declarat de către Procuratura Generală, s-a casat hotărârea din 22 noiembrie 2022 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul central cu pronunțarea unei noi hotărâri sub formă de încheiere, prin care a fost scoasă de pe rol cererea de chemare în judecată,

constată:

La 19 august 2022 Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii au depus cerere privind constatarea faptului care are valoare juridică, persoana interesată Procuratura Generală, prin care au solicitat constatarea faptului represiunii politice asupra lui Arhip Dilevschii, născut la xxxxx, în s. xxxxx, r. Anenii Noi și a copiilor acestuia născuți în locul de represiune: Vladimir Dilevschii născut la xxxxx, Victor Dilevschii născut la xxxxx și Nadejda Dilevscaia (Todica) născută la xxxxx.

În motivarea cererii depuse Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii au indicat că la 24 iunie 1941 tatăl lor Arhip Dilevschii, născut în anul xxxxx, a fost mobilizat de către armata sovietică, fiind transportat în Siberia, regiunea Kemerovo, actuala Federație Rusă, unde a fost forțat să presteze munci grele, la o uzină metalurgică, locuind în barăci, alături de alte persoane mobilizate și deportate, unde sufereau de frig și foame.

Potrivit înscrisurilor, la 01 aprilie 1946, tatăl petiționarilor, Arhip Dilevschii s-a căsătorit cu Ecaterina Șerbacova. În urma conviețuirii celor doi s-au născut petiționarii Vladimir Dilevschii, în anul xxxxx, Victor Dilevschii, în anul xxxxx și Nadejda Dilevscaia (Todica), în anul xxxxx.

În 1956, Nikita Hrușciiov, pe atunci în funcția de Secretar General al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, a denunțat stalinismul în discursul său despre cultul personalității și consecințele sale. Ulterior, Guvernul a însoțit eliberarea deținuților politici cu reabilitare, permițând să se întoarcă acasă. Astfel, familia Dilveschi a revenit în Moldova în anul 1956, în satul natal al tatălui lor, s. xxxxx. La data de 06 noiembrie 1966, Arhip Dilevschii în vârstă de xxxxx ani a decedat.

În anul 2018, din discuții cu locuitorii satului xxxxx, Nadejda Todica a aflat că tatăl ei în anul 1941 a fost mobilizat forțat și trimis la muncă în Siberia. Tot de la bătrânii satului a aflat și cum s-a petrecut această mobilizare și anume că, soldații umblau din casă în casă și bărbații care erau mai voinici și în putere, erau scoși și luați, fără careva explicații, adunați la sovietul sătesc, apoi au fost duși la Bender, unde au fost urcați în vagoane și duși în Siberia. Aflând toate acestea, Nadejda Todica, împreună cu frații săi, au început să caute informații referitoare la mobilizarea tatălui lor Arhip Dilevschii. Deoarece această mobilizare s-a petrecut absolut ilegal, nu au găsit absolut nici o informație oficială.

Petiționarii au indicat că pe parcursul anilor s-au adresat și la organele competente ale Republicii Moldova, care se ocupă de problema victimelor represiunilor politice, dar la fel nu au găsit nici un răspuns.

Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii au indicat că prin răspunsurile nr. 8/6-5-T-261/2022, 8/6-5-D-263/2022 și 8/6-5-D-264/2022 din 10 iunie 2022 primite și de la Ministerul Afacerilor Interne au fost informați că lipsesc materialele de documentare și dosarul de arhivă privind represiunea politică a lui Arhip Dilevschii, anul nașterii xxxxx.

Totodată, prin răspunsul nr. 7/1-432/18-1440 din 24 iunie 2022, Procuratura Generală i-a comunicat Nadejdei Todica că din lipsa documentelor despre aflarea membrilor familiei ei la evidența specială al Federației Ruse, în lipsa dosarului de deportare sau condamnare, altor documente confirmative perioadei aflării lui Arhip Dilevschii în locurile de represiune, nu poate fi declarată ca victimă a represiunilor politice.

Petiționarii au indicat că au primit un răspuns asemănător și de la Serviciul Informații și Securitate, care i-a informat că depozitul special de stat al Serviciului nu deține materiale documentare de arhivă în privința lui Arhip Dilevschii, anul nașterii xxxxx.

Totodată, au relatat că pe de altă parte, conform comunicărilor nr. 3680, nr. 3680A și nr. 3680 B din 12 octombrie 2021, Direcția Generală Arhiva Națională, în fondul arhivistic al Prefecturii județului Tighina și a primăriilor subordonate ei a găsit Dosarul nr. 14 „Chestiuni militare și famil. concentr”, în care se conține un document cu nr. 7073 din 20 noiembrie 1943, privind acțiunea de depopulare a Basarabiei, săvârșită de regimul sovietic în anul de ocupație 1940/41, în conformitate cu ordinul nr. 2037 din 30.VI.1942 (adresat prefecturilor de județ). Astfel, conform tabelii nr. 2 - nominal de locuitori mobilizați de regimul sovietic în anul de ocupație a Basarabiei, la nr.4 este înscris Dilevschi Vas. Arhip, din comuna xxxxx, județul Tighina, data când a fost mobilizat – 24 iunie 1941.

Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii au susținut că conform acestui document, se confirmă faptul că Arhip Dilevschii, la data de 24 iunie 1941 a fost mobilizat de regimul sovietic, prin urmare, acesta este victimă a represiunilor politice, care au avut loc în anii 1917-1990 pe teritoriul actualei Republici Moldova.

Prin hotărârea Judecătoriei Anenii Noi, sediul central din 22 noiembrie 2022 s-a admis cererea depusă de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii, persoană interesată Procuratura Generală cu privire la constatarea faptului represiunii politice, s-a constatat faptul represiunii politice asupra lui Dilevschii Arhip Vasile născut la xxxxx, în s. xxxxx, r. Anenii Noi și a copiilor acestuia născuți în locul de represiune, Vladimir Dilevschii, născut la xxxxx, Victor Dilevschii, născut la xxxxx și Nadejda Todica (Dilevschii), născută la xxxxx. (f.d. 76,79-81)

Hotărârea instanței de fond a fost contestată cu apel, la 22 decembrie 2022 în termen, de către Procuratura Generală. (f.d.83)

Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 10 mai 2023 a admis apelul declarat de către Procuratura Generală, a casat hotărârea din 22 noiembrie 2022 a Judecătorei Anenii Noi, sediul central și a pronunțat o nouă hotărâre sub formă de încheiere, prin care a scos de pe rol cererea depusă de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii, persoana interesată Procuratura Generală cu privire la constatarea faptului represiunilor politice. (f.d. 124,125-131)

Împotriva deciziei instanței de apel a depus recurs Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii, prin care au solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel cu menținerea hotărârii instanței de fond. (f.d. 138-139)

În motivarea recursului Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii au menționat că instanța de apel nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată, a interpretat eronat legea precum și a apreciat arbitrar probele.

Recurenții au menționat că instanța de apel nu a aplicat prevederile Legii nr. 296 din 23 noiembrie 1994 pentru interpretarea unor prevederilor ale legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, care stabilește 2 aspecte importante pentru soluționarea cauzei.

În acest context au menționat că în situația refuzului de reabilitare emis printr-un act administrativ individual, persoana poate să-și apere interesele în instanța de judecată în procedura contenciosului administrativ, iar în cazul insuficienței temeiurilor de reabilitare și anume când materialele din arhivă privind represiunile politice nu s-au păstrat în urmă expirării termenului de prescripție sau din alte cauze care nu dețin de examinarea juridică a încadrării în statutul de victimă a represiunilor politice de către organele competente, ci doar de verificare fizică/materială a materialelor de arhivă privind represiunile politice, persoana poate să constate faptul represiunii politice în instanța de judecată, în procedura specială.

Astfel, în contextul acestei proceduri speciale persoanele interesate urmează să răspundă la o singură întrebare, și anume, materialele din arhivă privind represiunile politice în privința recurenților sunt sau nu în evidența Ministerului Afacerilor Interne sau a Procuraturii Generale. Alte formă de participare entităților sus vizate, în procedura specială nu pot avea prin efectul legii.

Recurenții au susținut că au depus cererea, în baza principiului disponibilității reclamantului în proces, anume în procedură specială necontencioasă, deoarece nu au contestat nici un act administrativ individual al Ministerului Afacerilor Interne sau al Procuraturii Generale. Mai mult, aceste entități nici nu au emis nici un act administrativ individual prin care să fie refuzată reabilitatea recurenților.

Ca efect, nu poate fi vorba despre existența unui litigiu de drept în prezenta speță, or, legislatorul a stabilit destul de clar, care sunt acele cazurile în care există un litigiu de drept și acel litigiu urmează a fi soluționat în procedură administrativă contencioasă și cazul în care nu există litigiu de drept, iar instanța de judecată urmează să constate existența represiunii politice asupra persoanelor solicitante, în dependență de circumstanțele istorico-politice care au avut influență directă asupra istoriei vieții persoanelor solicitante.

Cu referire la aprecierea arbitrară a probelor, care într-un final a încălcat drepturilor și libertăților fundamentale ale recurenților, au menționat că toate probele prezentat în proces demonstrează clar că careva materiale în arhiva privind represiunile politice nu există, iar ca efect nu a fost emis nici un refuz de reabilitare,

ci comunicări de inexistența temeiurilor de reabilitare. Respectiv din cauza aprecierii arbitrare de către instanța de apel a probelor invocate, aceasta a ajuns la concluzia eronată că există un litigiu de drept, în situația când litigiul de drept în sine nu există.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Din materialele dosarului rezultă că decizia recurată a fost pronunțată la data de 10 mai 2023, expediată participanților la proces, prin intermediul oficiului poștal, la 29 iunie 2023. (f.d. 132). Confirmare privind recepționarea deciziei la materialele dosarului lipsește.

Recursul declarat de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii, la 17 iulie 2023, este în termen.

Curtea Supremă de Justiție la 01 august 2023 a expediat, prin oficiului poștal, pentru cunoștință Procuraturii Generale copia recursului declarat de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii. (f.d. 140).

Potrivit avizului de recepție DS 8010195624AS, anexat la fila dosarului 142 Procuratura Generală la 07 august 2023 a recepționat copia recursului, însă până la data examinării recursului nu au prezentat opinia asupra argumentelor invocate de către recurenți.

Dat fiind faptul că instanța de recurs a comunicat persoanei interesate copia recursului, lipsa unei referințe din partea acesteia nu va împiedica Curtea să examineze recursul în fond.

Prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conexe reformei Curții Supreme de Justiție) au fost operate modificări în Codul de procedură civilă, care au intrat în vigoare la 01 septembrie 2023.

În conformitate cu prevederile art. XI, alin. (1), și (3) din Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția art. IV, art. V, pct.1–9, pct.11–16 și art. VII, care vor intra în vigoare la 01 septembrie 2023.

Recursul depus la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Având în vedere că legea procedural civilă, care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă, recursul declarat de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii, până la data intrării în vigoare a Legii nr. 246 din 31 iulie 2023 va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii acestuia, însă procedura de examinare - conform noilor reglementări.

În conformitate cu prevederile art. 431 din Codul de procedură civilă examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție.

Asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători.

Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 3, 5 sau 9

judecători ai Curții Supreme de Justiție.

Judecătorii care au examinat admisibilitatea recursului pot participa și la examinarea recursului în cauză.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recurs, în coroborare cu normele de drept aplicabile speței, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursul, de a casa decizia din 10 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău și de a remite cauza la rejudecare în instanța de apel.

În conformitate cu articolul 445, alin. (1), lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Completul de judecată consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac v. Croația (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit cărora, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu putea exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, potrivit căreia Curtea Supremă trebuia să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

Recapitulând esența litigiului, în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține starea de fapt constatată de instanțe și confirmată de părți, în consecutivitatea evenimentelor care au avut loc până la depunerea acțiunii.

Astfel, probatoriul acumulat la materialele dosarului demonstrează că prin răspunsurile Ministerului Afacerilor Interne nr. 8/6-5-T-261/2022, 8/6-5-D-263/2022 și 8/6-5-D-264/2022 din 10 iunie 2022 se constată că lipsesc materialele de documentare și dosarul de arhivă privind represiunea politică a lui Arhip Dilevschii, anul nașterii xxxxx. (f.d.32-34)

Prin răspunsul nr. 7/1-432/18-1440 din 24 iunie 2022, Procuratura Generală a comunicat Nadejdei Todica că din lipsa documentelor despre aflarea membrilor familiei ei la evidența specială al Federației Ruse, în lipsa dosarului de deportare sau condamnare, altor documente confirmative perioadei aflării lui Arhip Dilevschii în locurile de represiune, nu poate fi declarată ca victimă a represiunilor politice. (f.d. 35)

Totodată, prin comunicările nr. 3680, nr. 3680A și nr. 3680B din 12 octombrie 2021 se atestă că Direcția Generală Arhiva Națională, în fondul arhivistic al Prefecturii județului Tighina și a primăriilor subordonate ei, a găsit Dosarul nr. 14 „Chestiuni militare și famil. concentr”, în care se conține un document cu nr. 7073 din 20 noiembrie 1943, privind acțiunea de depopulare a Basarabiei, săvârșită de regimul sovietic în anul de ocupație 1940/41, în conformitate cu ordinul nr. 2037 din 30.VI.1942 (adresat prefecturilor de județ). Astfel, conform tabelii nr. 2 - nominal de locuitori mobilizați de regimul sovietic în anul de ocupație a Basarabiei, la nr.4 este înscris Dilevschi Vas. Arhip, din comuna xxxxx, județul Tighina, data când a fost mobilizat – 24 iunie 1941. (f.d.36-38)

Astfel, Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii la 19 august 2022 au depus cerere privind constatarea faptului care are valoare juridică, persoana interesată Procuratura Generală, prin care au solicitat constatarea faptului represiunii politice asupra lui Arhip Dilevschii, născut la xxxxx, în s. xxxxx, r. Anenii Noi și a copiilor acestuia născuți în locul de represiune: Vladimir Dilevschii născut la xxxxx,

Victor Dilevschii născut la xxxxx și Nadejda Dilevscaia (Todica) născută la xxxxx.

Fiind investită cu examinarea cauzei Judecătoria Anenii Noi, sediul central, prin hotărârea din 22 noiembrie 2022, a admis cererea depusă de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii, a constatat faptul represiunii politice asupra lui Dilevschii Arhip Vasile născut la xxxxx, în s. xxxxx, r. Anenii Noi și a copiilor acestuia născuți în locul de represiune, Vladimir Dilevschii, născut la xxxxx, Victor Dilevschii, născut la xxxxx și Nadejda Todica (Dilevschii), născută la xxxxx. (f.d. 76,79-81)

Instanța de fond, reținând prevederile art. 1, art. 2, art.3 și art. 6 din Legea nr. 1225 din 08 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, probele prezentate la materialele dosarului și având în vedere modul în care a avut loc mobilizarea forțată, locul unde au ajuns cei mobilizați, la caz Siberia, ocupația lor la uzina metalurgică, deținerea în barăci, a concluzionat că cererea petiționarilor este întemeiată, deoarece s-a constatat că Arhip Dilevschii, născut în xxxxx este victima represiunilor politice, fiind supus la muncă forțată în condiții de limitare a libertății.

Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din data de 10 mai 2023, a admis apelul declarat de către Procuratura Generală, a casat hotărârea din 22 noiembrie 2022 a Judecătoria Anenii Noi, sediul central și a pronunțat o nouă hotărâre sub formă de încheiere, prin care a scos de pe rol cererea depusă de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii, persoana interesată Procuratura Generală cu privire la constatarea faptului represiunilor politice. (f.d. 124,125-131)

Instanța de apel a reținut că procedura specială este o procedură nelitigioasă caracterizată, în general, prin lipsa unui litigiu de drept. Numai dacă, în cadrul examinării cauzei de constatare a unui fapt care are valoare juridică apare un litigiu de drept care nu ține de competența instanțelor judecătorești, instanța examinează cererea de constatare a acestui fapt în procedură specială. Dacă în cadrul examinării cauzei se constată un litigiu de drept de competența instanței judecătorești, aceasta este obligată să emită o încheiere de scoatere de pe rol a cererii, explicându-i petiționarului și altor persoane interesate dreptul lor de a soluționa litigiul în procedură contencioasă în instanța competentă, cu respectarea prevederilor art. 167 și 168 din Codul de procedură civilă.

La caz, instanța de apel a constatat că, deși, obiectul cererii depuse de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii este constatarea faptului represiunii politice asupra lui Arhip Dilevschii și a copiilor acestuia născuți în locul de represiune la caz, este un litigiu de drept ce ține de competența instanțelor judecătorești, deoarece legiuitorul într-o manieră certă și clară a indicat că constatarea faptului juridic respectiv poate avea loc doar atunci când, documentele nu s-au păstrat în arhivă și concomitent de către petiționar au fost prezentate documente cu privire la refuzul de reabilitare, eliberate de către organele respective, ceea ce nu se atestă în speța dată.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, analizând decizia instanței de apel din 10 mai 2023 reține că instanța de apel a constatat existența litigiului de drept apărut între Procuratura Generală și Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii și a scos cererea de pe rol, deoarece litigiul urmează a fi examinat în procedură contencioasă în instanța competentă, cu respectarea prevederilor art. 167 și art. 168 din Codul de procedură civilă.

Prin urmare, instanța de recurs reține două poziții contradictorii pe de o parte

petiționarii/recurenții care susțin că cererea urmează a fi examinată în procedură specială, deoarece au solicitat constatarea unui fapt cu valoare juridică, iar pe de altă parte instanța de apel, care a scos cererea de pe rol, susținând că aceasta urma a fi examinată în procedură contencioasă în instanța competentă, deoarece a constatat existența litigiului de drept.

La acest aspect, completul de judecată ține să evidențieze faptul că procedura specială se deosebește de procedura contencioasă, prin natura juridică a pricinii, care influențează direct și nemijlocit scopurile procedurii speciale și modalitățile aplicate de către instanța judecătorească în apărarea drepturilor subiective incontestabile, care nu pot fi realizate fără confirmarea acestora, pe când în procedura contencioasă se apără drepturile subiective încălcate sau contestate.

Prin urmare, în procedura specială obiectul litigiului constituie apărarea intereselor ocrotite de lege pe calea confirmării existenței sau lipsei faptelor juridice sau altor situații de drept, de care depinde apariția, modificarea sau stingerea drepturilor subiective ori patrimoniale.

La caz, Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii au depus cerere privind constatarea faptului care are valoare juridică și anume constatarea faptului represiunii politice asupra lui Arhip Dilevschii, născut la xxxxx, în s. xxxxx, r. Anenii Noi și a copiilor acestuia născuți în locul de represiune: Vladimir Dilevschii născut la xxxxx, Victor Dilevschii născut la xxxxx și Nadejda Dilevscaia (Todica) născută la xxxxx.

În conformitate cu art. 2 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992 victime ale represiunilor politice se consideră persoanele care au avut de suferit de pe urma represiunilor politice arătate în articolul 1, persoanele asupra cărora au fost adoptate decizii de represiune politică, dar care au reușit să evite represiunile directe, inclusiv prin refugiu peste hotarele republicii, membrii familiei persoanelor supuse represiunilor, inclusiv copiii care s-au născut în locurile de represiune sau în drum spre ele, persoanele care au fost impuse sau nevoite să-și urmeze părinții, rudele, tutorii în exil ori la locul de deținere specială, sau rămase fără îngrijirea acestora, precum și copiii persoanelor executate în urma represiunilor politice. Comitetele executive și primăriile municipale eliberează legitimații respective victimelor represiunilor politice în localitatea unde au domiciliu stabil.

Articolul 3, lit. e) și f) al aceleiași norme legale prevede că sunt declarate nevinovate și urmează a fi reabilite în fața societății și reintegrate în drepturi, indiferent de locul lor de trai în prezent, toate persoanele care, în perioada dintre 7 noiembrie 1917 și 23 iunie 1990, au fost supuse represiunilor politice pe teritoriul actualei Republici Moldova, precum și cetățenii Republicii Moldova, supuși represiunilor politice pe teritoriul altui stat supuse la muncă forțată în condiții de limitare a libertății, inclusiv în coloanele de muncă ale NKVD-ului și în batalioanele disciplinare, internate în lagărele de concentrare sau de filtrare, condamnate la privațiune de libertate, exilate sau trimise la muncă silnică în condiții de limitare a libertății, pentru participare prin mobilizare la cel de-al doilea război mondial.

La rândul său art. 5 din Legea nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992 prevede că cererea de reabilitare se depune de către persoana supusă represiunilor ori de către alte persoane fizice sau juridice:

la Ministerul Afacerilor Interne, în privința persoanelor indicate la articolul 3 literele d) și e);

la Procuratura Generală, în privința persoanelor indicate la articolul 3 literele a), b), c), f), g) și i);

la judecătoria raională, municipală (de sector), în privința persoanelor indicate la articolul 3 litera h).

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că în scopul interpretării corecte a Legii nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, a fost adoptată Legea nr. 296-XIII din 23 noiembrie 1994, care la art. 2 a indicat că conform articolului 5 din lege, Ministerul Afacerilor Interne și Procuratura Generală examinează dosarele penale și materialele de arhivă și dacă se constată că persoanele au fost supuse nelegitim represiunilor, se întocmește un raport de încheiere asupra cazului, eliberând victimelor represiunilor politice sau altor persoane interesate certificatele de reabilitare. În cazul în care nu sunt temeiuri suficiente pentru reabilitare din lipsă de documente necesare, Ministerul Afacerilor Interne și Procuratura Generală aduc acest fapt la cunoștința persoanelor respective și le lămuresc că ele, conform articolului 6 din lege, faptul represiunii îl pot stabili pe cale judiciară, iar în cazul în care organele menționate refuză reabilitarea, persoanelor interesate li se expediază în scris decizia respectivă, prin care li se acordă dreptul de a face contestație la Curtea de Apel.

Din conținutul normei de drept citate rezultă că pe de o parte în cazul în care *nu sunt temeiuri suficiente pentru reabilitare* din lipsă de documente necesare, organele competente aduc acest fapt la cunoștința persoanelor interesate că acest fapt *urmează a fi stabilit pe cale judiciară*, iar pe de altă parte *refuzul de reabilitare*, care poate fi contestat la Curtea de Apel.

Potrivit răspunsurilor nr. 8/6-5-T-261/2022, nr. 8/6-5-D-263/2022 și nr. 8/6-5-D-264/2022 din 10 iunie 2022, Ministerul Afacerilor Interne a comunicat lipsa materialele de documentare și dosarul de arhivă privind represiunea politică a lui Arhip Dilevschii, anul nașterii xxxxx, totodată a informat petiționarii că în acest caz stabilirea faptului represiunii politice se face pe cale judiciară. (f.d. 32,33,34)

Totodată, din analiza răspunsului nr. 7/1-432/18-1440 din 24 iunie 2022, rezultă că Procuratura Generală s-a aflat în imposibilitatea de a se pronunța asupra faptului dacă petiționarea este sau nu victima represiunilor politice, deoarece lipsește dosarul de deportate sau condamnare, a altor documente confirmative perioadei aflării lui Arhip Dilevschii în locurile de represiune. (f.d.35)

În acest context instanța de recurs menționează că în situația insuficienței temeiurilor de reabilitare constatarea faptului represiunii politice se face pe cale judecătorească în procedura specială, or necesită confirmarea existenței sau lipsei faptelor juridice, la caz, constatarea represiunii politice asupra lui Arhip Dilevschii, născut la xxxxx și a copiilor acestuia născuți în locul de represiune.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, analizând decizia din 10 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău, menționează că instanța de apel eronat a reținut un litigiu de drept, ori atât Ministerul Afacerilor Interne, cât și Procuratura Generală nu a refuzat reabilitarea lui Arhip Dilevschii și a copiilor acestuia născuți în locul de represiune, dar au reținut imposibilitatea constatării temeiului de reabilitare din lipsa dosarului de deportare sau condamnare.

Prin urmare se atestă că instanța de apel nu a făcut distincție dintre refuzul organului competent de declarare ca victimă a represiunii politice în urma examinării juridice a încadrării în statutul de victimă și imposibilitatea verificării statutul de victimă din cauza lipsei materialelor de arhivă privind represiunile politice.

Mai mult, instanța de apel constatând existența unui litigiu apărut între Procuratura Generală și între Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii, Victor Dilevschii nu a identificat care este dreptul subiectiv încălcat și urmărit de către Procuratura Generală într-un eventual litigiu.

În context, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel fără temei legal a scos de pe rol cererea petiționarilor privind constatarea faptului represiunii politice asupra lui Arhip Dilevschii, născut la xxxxx, în s. xxxxx, r. Anenii Noi și a copiilor acestuia născuți în locul de represiune: Vladimir Dilevschii născut la xxxxx, Victor Dilevschii născut la xxxxx și Nadejda Dilevscaia (Todica) născută la xxxxx, deși urma să o soluționeze în fond în procedura specială, având în vedere că se solicită constatarea faptului cu valoare juridică și în lipsa unui litigiu de drept.

În această ordine de idei și prin prisma normelor sus-enunțate, instanța de recurs consideră că instanța de apel a examinat cauza cu încălcarea normelor de drept procedural, or, prezenta cauză urma a fi examinată în procedura specială, de către instanța competentă.

Liberul acces la justiție, consacrat la art. 20 din Constituție, semnifică faptul că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care îngrădesc drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Căile procedurale asigură persoanelor interesate accesul la o instanță de judecată, căreia prin lege i s-a stabilit competența de a hotărî, iar pentru ca dreptul de acces la o instanță să fie respectat, trebuie ca instanța în fața căreia este adusă cauza să se bucure de jurisdicție deplină, adică instanța trebuie să fie competentă să analizeze atât aspectele de fapt, cât și pe cele de drept ale cauzei.

Acest mod de reglementare al dreptului de acces la justiție este în concordanță cu principiile Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, potrivit căreia exercitarea dreptului de acces la justiție presupune tocmai asigurarea accesului oricărei persoane la un tribunal instituit de lege, adică garantarea unei proceduri judiciare în fața căreia să se poată realiza, efectiv, acest drept. Nerespectarea de către o instanță a dispozițiilor de drept intern implică în principiu o încălcare a art. 6 § 1 din Convenție (DMD Group, A.S. împotriva Slovaciei, pct. 61).

În același timp, art. 6 § 1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale garantează ca prim aspect al procesului echitabil, înfăptuirea justiției de către „un tribunal investit de lege”, adică în primul rând, având competență clar stabilită de legea națională. De aceea, normele de competență jurisdicțională sunt de strictă interpretare, iar orice interpretare extensivă sau restrictivă trebuie calificată ca abuz de drept.

Conjunctura descrisă supra denotă că Curtea de Apel Chișinău greșit nu a examinat apelul și nu s-a expus pe fondul cauzei, or petiționarii corect au depus prezenta cerere în procedura specială, prin care au solicitat constatarea faptului cu valoare juridică.

În aceste circumstanțe Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată necesitatea admiterii recursului, cu casarea integrală a deciziei din 10 mai 2023 și restituirea cauzei la Curtea de Apel Chișinău, pentru judecarea apelului depus de către Procuratura Generală.

În conformitate cu art. 431, art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii.

Se casează integral decizia din 10 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în cauza civilă, intentată la cererea depusă de către Nadejda Todica, Vladimir Dilevschii și Victor Dilevschii, persoană interesată Procuratura Generală cu privire la constatarea faptului represiunii politice, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte, judecătorul

Stela Procopciuc

Judecători

Ion Malanciuc

Diana Stănilă